

Forskningens uafhængighed på det åbne universitet

ÅBENT BREV TIL REDAKTIONEN PÅ DAGBLADET INFORMATION 27. MARTS 2008

JESPER DUE OG JØRGEN STEEN MADSEN

Der er åbenbart ikke grænser for den personlige perfidi, når Information anvender sin nye kampagnejournalistiske stil. Efter den almindelige nedrakning af FAOS i almindelighed og undertegnede i særdeles i den sensationelt opsatte artikel onsdag den 26. marts, fortsætter historien i artiklen torsdag den 27. marts, hvor vi beskyldes for at 'smykke os med lånte fjer' og købe os til universitets prestige med 'en stor pose penge'. Vores centerleder, lektor ph.d. Søren Kaj Andersen, svarer på den formelle del af sagen i en særlig kommentar. Her skal vi alene behandle de angreb, der er rettet mod os.

Det egentlige indhold i artiklen handler om Universitets status i det moderne samfund. Her udtrykkes ved lektor Claus Emmeche og professor Hanne Foss Hansen en bekymring over en udvikling, hvor ekstern finansiering i stigende grad afløser den traditionelle offentligt finansierede forskning, som ligger i den tid til forskning, som er afsat til den enkelte ansatte. Det er en helt legitim diskussion. Det er klart, at uafhængigheden må forsvares, når vilkårene for forskningen ved universiteterne ændres.

FAOS placering ved Københavns Universitet fremstilles i denne sammenhæng som udtryk for en generel tendens, der i det lange løb kan true det traditionelle uafhængige universitet. Og det er da rigtigt, at hvis vores forskningsresultater påvirkes af de finansierende private parter, så er der et problem. Men som det fremgår af vores indlæg i Information fredag den 28. marts (se også www.faos.dk), så har vi naturligvis altid været opmærksomme på problemstillingen og har sikret os mod en indblanding i forskningsprocessen.

Som samfundsforskere, der er optaget af aktuelle problemstillinger, dyrker vi gerne en dialogbaseret forskning gennem direkte kontakt med de involverede aktører i overenskomstsyste­met. Det er en simpel forudsætning for denne form for forskning, men så meget desto mere skal vi være på vagt over for forsøg på usaglig påvirkning. Det har vi bestræbt os på at leve op til gennem mere end 30 års forskningsvirksomhed på Københavns Universitet.

Det ændrer ikke ved, at der skal være opmærksomhed omkring den eksternt finansierede forskning. Heri er vi fuldstændig enige med Claus Emmeche og Hanne Foss Hansen, men det er vigtigt at tilføje, at det er en opmærksomhed, som er af afgørende betydning i forhold til al samfundsforskning – uanset om forskere er eksternt eller internt finansierede. Samfundsforskere har et dobbelt statsborgerskab ved på engang

at være professionelle analytikere af samfundsmæssige fænomener og samtidig være en del af det samfund, der undersøges. Derfor er der altid mulighed for, at uvedkommende personlige interesser og værdier kommer til at påvirke forskningen. At man er fast ansat på et universitet, er ikke nogen garanti mod dette. For os andre, der gennem et helt arbejdsliv selv har sikret vores egne midler, har det altid været en aktuel problemstilling, som vi nødvendigvis har måttet forholde os til – netop fordi den eksterne finansiering accentuerer spørgsmålet om uafhængigheden.

Forskningens samfundsmæssige rolle er et vigtigt og aktuelt emne, som det er oplagt for en avis som Information at tage op. Og det er en debat, som vi gerne ud fra vores særlige udgangspunkt deltager i. Men vi må melde fra, når debatten rejses gennem et usagligt og ubegrundet angreb på vores hæderlighed. Der er sandelig langt fra det Information, vi tidligere kendte, til dagens avis, der anvender en form for journalistik, hvor facit er givet på forhånd, og hvor skribenten derfor er uimodtagelig for rimelig argumentation, når der derved sættes spørgsmålstejn ved det mål, han efterstræber. Som personer, der er udsat for skribentens forudindtagede angreb, tvinges man derfor til at sige nej til at deltage direkte i artiklerne for i stedet at forsvare sig med selvstændige indlæg, der ikke kan manipuleres, så de passer ind i en bestemt sammenhæng.

Der bliver givet et indtryk af, at vi er en mere eller mindre tilfældig gruppe af konsulenter, der har købt os til universitets prestige. Men vi er jo en integreret del af Københavns Universitet og har altid været det. Vi blev lukket ind i de hellige haller i 1969 – dengang universitetet åbnede op, så folk uden den sædvanlige baggrund kunne optages på dispensation. Og vi blev færdige som magistre i kultursociologi i 1976. På det tidspunkt var alle faste stillinger ved dette lille fag fuldt besat, og da vores brændende ønske var den forskningsmæssige karriere, måtte vi af nødvendighed efterhånden udvikle en praksis for ekstern finansiering. Bortset fra den enes ansættelse som ekstern lektor i en årrække og den andens ansættelse i en periode som kandidatstipendiat har vi derfor selv måttet skaffe vores midler. I de første mange år var forskningsrådet en hovedkilde og efterhånden fik vi også organisationerne på arbejdsmarkedet til at interessere sig så meget for vores forskning, at de var villige til direkte at bidrage økonomisk. Denne finansieringsform byggede på en konstruktion, hvor støtten fra organisationerne var gjort afhængig af en samtidig offentlig bevilling – typisk fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd, fordi både forskningens kvalitet og uafhængighed derved blev sikret. Det er et hovedprincip, som vi i skiftende udformninger har fastholdt siden.

Vi har i hele denne periode offentliggjort artikler og monografier og dermed kvalificeret os til oprykning i systemet på samme måde som de fastansatte på universitetet. Vi fik i 1991 en doktorgrad i sociologi ved Lunds Universitet på et tidspunkt, hvor den københavnske sociologi var under reorganisering, og vi har med vores samlede produktion kvalificeret os til professortitlen, som vi har fået tildelt efter de gæl-

dende regler, der foreskriver en form for peer-review, hvor forskere på samme niveau fra andre læreranstalter har givet en bedømmelse af vores kvalifikationer.

Vi har været ansat efter samme regler, som alle andre. I de første år med den forskel, at der eksisterede en supplerende stillingsstruktur, således at eksternt finansierede havde titlerne forskningsadjunkt, forskningslektor og forskningsprofessor. Disse titler er afskaffet for flere år siden, og vi har siden haft samme titler som almindeligt fastansatte. Det har været en understregning af, at vi både reelt og formelt faktisk er ansatte ved Københavns Universitet. Det er da også nu seks år siden, at vi kunne fejre 25 års jubilæum og i den anledning fik overrakt et diplom med en tak for vores mangeårige virke i "universitetets tjeneste" plus et skattefrit gratiale på 5.000 kr., der som det eneste, vi har fået udbetalt igennem årene, er finansieret af Københavns Universitets almindelige bevillinger.

Vi har derfor også vanskeligt ved at forstå, at Claus Emmeche i artiklen ser det som et særligt problem, at vi som eksternt finansierede kan kalde os professorer. Hvis det endelig er et problem, må det da være lige så slemt, at folk kan kalde sig lektorer ved Københavns Universitet, selv om de er ansat ved et forskningscenter, der er eksternt finansieret.

Men det afgørende problem ligger ikke her. Tidspunktet, hvor udviklingen kunne skrues tilbage, så den stigende eksterne finansiering igen blev afløst af en rent budgetfinansieret universitetsmodel, er for længst forpasset. Universiteterne har udviklet sig til åbne institutioner med tætte kontakter til alle interesserede eksterne parter, og forskningen er samtidig i høj grad blevet afhængig af midler udefra. Det er den virkelighed, man må forholde sig til, og så må man på det grundlag sikre en fastholdelse af den forskningsmæssige uafhængighed. Det stiller krav om, at den ansvarlige ledelse på de forskellige niveauer aktivt sikrer, at medarbejderne – uanset deres placering i det kvalifikationsmæssige hierarki og uanset deres finansieringsform – lever op til de krav, der kan stilles til universitetsforskere.

Sådan er vores forskningsvirksomhed blevet administreret fra den spæde start i 1970'erne, hvor vi kun var to, til udviklingen over forskningsgruppe til forskningscenter, så der i dag ved FAOS er 12 fuldtidsansatte forskere.

Som Københavns Universitets rektor, Ralf Hemmingsen, har formuleret det i forbindelse med åbningen af en FAOS-konference i april 2006, så har FAOS "... været et godt eksempel på det samspil med omverdenen, som Københavns Universitet lægger vægt på at udvikle. FAOS har været pioner på dette område med en forskningsvirksomhed over snart tre årtier. Det er foregået i et tæt samspil med arbejdsmarkedets parter, som forskningen har drejet sig om. Og med ekstern finansiering af centrets virksomhed i hele denne periode.

Det er meget positivt, at aktører i det danske aftalesystem har været med til at finansiere forskning, der både kan bruges konkret, men også indeholder elementer af grundforskning. Da FAOS blev udviklet, var alt det noget meget *nyt*. I dag er det blev en *almindelig* del af Københavns Universitets virksomhed.

Forankringen af FAOS på Københavns Universitet er med til at sikre høje videnskabelige normer for arbejdet. Det garanterer, at mere langsigtede videnskabelige interesser bliver tilgodeset. Denne kombination af grundforskning og anvendt forskning giver i det lange løb de bedste resultater – også for praktikerne på forskningsområdet. Og den giver et internationalt perspektiv i netværk med førende forskningsinstitutioner over hele verden.

FAOS viser værdien af, at universiteterne *både* er åbne i forhold til omverdenen og samtidig fastholder de høje kvalitetskrav, der må stilles til forskning, som er placeret på en højere læreranstalt.”

Det er en flot formuleret målsætning – ikke alene for FAOS’ virksomhed, men for den efterhånden stadig mere omfattende eksternt finansierede forskning ved Københavns Universitet og ved andre højere læreanstalter. Og det er uendeligt fjernt fra det vrængbillede, som Informations artikler om FAOS har forsøgt at fremstille.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.